

UAB „Sweco Lietuva”,
AB „Lietuvos energija“,
LR Prezidentei,
LR Aplinkos ministerijai,
LR Energetikos ministerijai,
LR Seimo Aplinkos apsaugos komitetui,
Kultūros paveldo departamentui,
Valstybės saugomų teritorijų tarnybai,
Lazdijų rajono savivaldybei,
Kalvarijos savivaldybei,
Alytaus r. savivaldybei,
Lenkijos R. Seinų valsčiui,
Lenkijos R. Punsko valsčiui,
EP narei Radvilei Morkūnaitei

2010 m. liepos 28 d.

DĖL 400 KV ĮTAMPOS ELEKTROS ENERGIJOS PERDAVIMO ORO LINIJOS NUO ALYTAUS TRANSFORMATORIŲ PASTOTĖS IKI LIETUVOS - LENKIJOS RESPUBLIKŲ VALSTYBINĖS SIENOS STATYBOS IR EKSPLOATACIJOS POVEIKIO APLINKAI VERTINIMO ATASKAITOS

2010 m. birželio mėn. UAB „Sweco Lietuva“ atliko planuojamos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą ir parengė ataskaitą „**400 kV įtampos elektros energijos perdavimo oro linijos nuo Alytaus transformatorių pastotės iki Lietuvos - Lenkijos Respublikų valstybinės sienos statybos ir eksploatacijos poveikio aplinkai vertinimas**“ (toliau – PAV ataskaita). Ataskaitoje nagrinėtos dvi elektros energijos perdavimo oro linijos (EEPOL) alternatyvos, vadinamos A ir B alternatyvomis (pastaroji turi subalternatyvas B1 ir B2). Šios alternatyvos, kaip tariamai tinkamiausia vieta 400 kV linijai, parinktos remiantis minėtos bendrovės š.m. gegužės mėnesį atlikto specialiojo plano strateginių pasekmių vertinimo aplinkai (SPAV) ataskaita ir tarp 1998 bei 2002 m. parengtu Lietuvos Respublikos teritorijos bendruoju planu (BP). Pastarajame buvo numatyta galimybė EEPOL statyti buvusios Alytaus apskrities teritorijoje, jos vietos nedetalizuojant, BP sprendiniuose tik geometriškai sujungiant Alytų ir valstybės sienos ruožą ties Lazdijais, kaip du galimus kraštinius EEPOL taškus. Tačiau nuo to laiko pasikeitė šalies administracinis suskirstymas, įsigaliojo svarbūs ES teisės aktai.

Pareiškiamo, kad PAV ataskaita yra parengta gana formaliai, nedisponuojant išsamia šiuolaikinių tyrimų medžiaga (pvz., geomorfologinė struktūra apibūdinama remiantis dar sovietinių laikų informacija, ignoruojant naujausią Geologinės tarnybos parengtą Lietuvos geomorfologinį žemėlapi M 1: 300 000, kuriame kaip tik išryškėja numatomo kirsti pasienio kalvyno struktūros unikalumas; visiškai analogiška situacija su kraštovaizdžio pristatymu, kur ignoruota net Lietuvos kraštovaizdžio erdvinės struktūros įvairovės ir jo tipų identifikavimo studija, 2005-2006 m. atlikta vykdant Europos kraštovaizdžio konvencijos nuostatas) ir neatliekant jokios nagrinėjamų zonų geomorfologinės struktūros bei kraštovaizdžio

vertybinės analizės, neatsižvelgiant į Lazdijų r. savivaldybės ir Alytaus apskrities bendrojo (generalinio) plano gamtinio kraštovaizdžio ir kultūros vertybių apsaugos sprendinius. Neturint reikiamos ir pakankamos vertybinės analizės buvo neatsakingai įvertintas planuojamos ūkinės veiklos poveikis tarptautinės svarbos gamtinio karkaso ruožui Lietuvos- Lenkijos pasienyje, unikalioms kraštovaizdžio vertybėms bei kultūrinio ir istorinio paveldo objektų kompleksui Lazdijų rajono teritorijoje:

1. Numatytos EEPOL alternatyvos sunaikintų Alytaus apskrities BP sprendiniuose planuojamą Vingrėnų geomorfologinį draustinį – siūlomą steigti su tikslu išsaugoti ypač raiškų ir savo drumlinizuota struktūra unikalų Dzūkų aukštumų lygiagrečių kraštinių moreninių gūbrių masyvą ir aukščiausią Dainavos regione vietovę. Tokio masto infrastruktūros plėtra pažeistų ir vizualiai sudarkytų vieną vaizdingiausių ir reprezentatyviausių Baltijos ežerotojo kalvyno lanko ruožų Lietuvos Respublikos teritorijoje, kuris įeina į europinę svarbą turinčią Valdajaus – Baltijos - Pomeranijos aukštumų juostą. PAV ataskaitoje šis poveikis iš viso nėra nagrinėjamas.

2. Buvęs uždaras pasienio ruožas Lazdijų rajone yra turtingas biologine ir kraštovaizdžio įvairove, kuri lig šiol nėra pakankamai ištirta. PAV ataskaitoje pripažįstama, kad jame aptinkami vertingi augalinės dangos kompleksai. Tačiau nepateikta išsamių duomenų apie galimą poveikį paukščių ir gyvūnų įvairovei atkarpoje tarp Rimiečio ežero iki EEPOL kertamos valstybės sienos, nors Galadusio ežeras Lenkijos pusėje yra paskelbtas paukščių apsaugai skirta Natura 2000 teritorija. Lazdijų r. savivaldybės bendrajame plane taip pat numatytas saugomos teritorijos suformavimas iki 300 ha ploto teritorijoje prie Galadusio ežero.

3. EEPOL juostai parinktoje Lazdijų rajono teritorijoje šios savivaldybės BP nustatyti šie kraštovaizdžio apsaugos, formavimo bei ūkinio naudojimo pobūdį nusakantys gamtinio karkaso teritorijų tvarkymo tipai:

- 1) Išlaikomas ir saugomas esamas natūralus kraštovaizdžio pobūdis (A3; B3: C3)
- 2) Palaikomas ir didinamas esamas kraštovaizdžio natūralumas (A2; B2: C2)
- 3) Gražinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai (A1; B1: C1)

Nors planuojama ūkinė veikla neabejotinai suardytų vientisą, itin turtingą gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio ir istorinio paveldo vertybių kompleksą Lazdijų rajone, tačiau PAV ataskaitoje poveikis jam, kaip visumai, nėra nagrinėjamas. Unikalus yra jotvingių kultūrai priskiriamas tankus archeologinių paminklų tinklas Rudaminos ir Verstaminų apylinkėse, kuris neabejotinai yra tarp vertingiausių regiono turistinių objektų. Lietuvos ir Lenkijos mokslinėje literatūroje yra teiginių, kad tai istorinės jotvingių Kirsnos srities, minimos dar viduramžiais, dalis. Šį kompleksą, kurį sudaro 13 archeologinių paminklų, daugiausia piliakalnių, planuojama EEPOL suskaido į atskirus fragmentus. Visiškai nepriimtina, kad alternatyvos B numatyta EEPOL juosta eina vieno įspūdingiausių Lietuvoje Rudaminos piliakalnio, kuris itin svarbus vietos bendruomenių identitetui, teritorijos riba ir stipriai pažeidžia jo vizualinės apsaugos zoną. PAV ataskaitoje iš viso neatsižvelgta į kitą ne tik šio krašto, bet ir Lietuvos Nepriklausomybės istorijos paminklą-

Kalniškės mūšio memorialą-, nors EEPOL juosta pro šį išskirtinį objektą praeina šimto-kito metrų atstumu. Planuojama ūkinė veikla taip pat pažeidžia Alytaus apskrities bendrojo plano sprendiniuose suformuotą kultūros paveldo statinių kompleksų tvarkymo zoną. Ataskaitoje teigiama, kad Lazdijų rajone nėra išlikusių "vertingų etnografinių kaimų", tačiau EEPOL parinkta juosta parinkta šalia vienintelio šiame krašte etnografinio muziejaus (Prano Dzūko sodyba) ir kerta dar daug autentiškų prieškarinės kaimo architektūros pastatų turintį Karužų kaimą, seniausią Lazdijų krašto istorijoje minimą gyvenamąją vietovę. Šio krašto bendruomenių pastangomis Būdviečio seniūnijoje buvo įsteigtas ir visuomeninis muziejus „Jotvingių kiemas“, besiribojantis su minėta vertingo kraštovaizdžio Vingrėnų aukštumų teritorija (PAV ataskaitoje parinkta EEPOL valstybės sienos kirtimo tašku) ir jau tapęs vienu labiausiai lankomų rajono objektų.

Siekiant minimizuoti didelį neigiamą planuojamos ūkinės veiklos poveikį aplinkai ir Lazdijų krašto bendruomenėms, jų bendradarbiavimo su kaimyniniais Seinų ir Punsko valsčiais galimybėms, šio krašto bendro identiteto stiprinimui bei rekreaciniam, turistiniam, ekologiniam potencialui, siūlome galimą kompromisinį sprendimą, kuris leistų išvengti bereikalingo vertingos teritorijos praradimo, nstabdant paties Lietuvos- Lenkijos elektros energijos junties projekto:

1. Alytaus ir Lazdijų r. savivaldybėse rekonstruoti esamą 110 kV EEPOL Alytus-Šeštokai į Lietuvos-Lenkijos jungčiai reikiamo galingumo EEPOL bei pasinaudoti Lazdijų r. sav. BP numatytu pramonės plėtrai skirtų teritorijų arealu tarp Šeštokų, Vidzgailių ir Zelionkos gyvenamųjų vietovių.

2. Lietuvos - Lenkijos valstybių sienos kirtimo tašką parinkti Kalvarijos savivaldybėje, pasinaudojant šios savivaldybės BP numatytais infrastruktūros koridoriais (apie 10-15 km atkarpa nuo Lazdijų r. sav. ribos iki valstybės sienos, žr. pridedamą Kalvarijos sav. BP inžinerinės infrastruktūros sprendinio žemėlapi). Turimomis žiniomis, šiais metais yra numatyta ir Kalvarijos sav. BP plano korekcija, kuria taip pat galima pasinaudoti esant būtinybei suderinti specialiojo plano rengimą.

Atkreipiame dėmesį, kad netoleruotina situacija, kai planuojant tokio masto infrastruktūros tinklą atkarpoje Kruonis-Alytus- LR valstybės siena, nuo LR BP rengimo lig šiol iš viso nebuvo nagrinėtas jo vietos parinkimas siekiant minimalaus poveikio aplinkai nacionaliniu mastu (pvz. galimai iš viso Žuvinto biosferos masyvą ir Dainavos aukštumų zoną apeinant industrinės ir žemės ūkio plėtros daugiau pakeistomis Marijampolės ir Kalvarijos savivaldybių teritorijomis, panaudojant esamas EEPOL, infrastruktūros koridorius ir pan.). Kadangi projektas liečia tarptautinės reikšmės gamtinio karkaso zonas abipus Lietuvos-Lenkijos sienos, apima europinės reikšmės geoekologinę takoskyrą su daugeliu Natura 2000 teritorijų Lietuvoje ir Lenkijoje, LR Aplinkos ministerijos prašome papildomai iširti, ar rengiant specialųjį planą buvo deramai atsižvelgta į Europos kraštovaizdžio (Florencijos) konvenciją bei Direktyvą 2001/42/EB. Taip pat atkreipiame dėmesį, kad siekiant pagal minėtus ir kitus ES teisės aktus būtino visuomenės dalyvavimo specialiojo plano rengime ir poveikio aplinkai vertinime, turi būti užtikrintos papildomos priemonės, tokios kaip platesnio ekspertų rato

įtraukimas, tiesioginis suinteresuotų visuomeninių organizacijų informavimas, tiesioginiai kontaktai su vietos gyventojais ir pan. Rengiant šį specialųjį planą to nebuvo padaryta, visuomenė lig šiol nebuvo pakankamai informuota, todėl nebuvo tinkamai atstovaujamas viešasis interesas.

Priedai: 1 nuotrauka ir 4 schemas, paruoštos pasinaudojant Alytaus apskrities, Kalvarijos savivaldybės bendrųjų planų sprendiniais ir PAV ataskaitos brėžiniu.

Kovo 11-osios Akto signataras *Algirdas Petackas* Kaunas
A. Pet. k. Petrauskas 868852467
13A-29

LK majoras *Donatas Masyprkevičius*, Kauno raj., Štėnava,
Dubravos 14, tel. 8615-67131

Vil profesoriaus *Paulius Kavaliauskas* Vilnius
Rygos 17-42 mt. 8614 86636

FTM Centro sk. vedėjos dr. *Ramūnas Valiokas* Užupio 7-14 868203149
01200 Vilnius
Ramūnas Valiokas